

JÁSZSZENTANDRÁS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOM

1.	BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ	5
2.	JÁSZSZENTANDRÁS BEMUTATÁSA	8
3.	ÖRÖKSÉGÜNK.....	14
4.	TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA	22
5.	A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK	37
5.1	ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	37
5.2	KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA	72
6.	JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK	77
7.	JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK	79

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

*„ A szülőföld szálai örök összekötők
a tájjal és a földdel, amiből az ember lett,
és amivé lesz, és nem szakadhat el soha”
(Fekete István)*

Az építészetet szokás sokféle hasonlattal jellemezni, de az minden leírásban azonos, hogy az építészet sokrétű, összetett alkotás. Egy-egy építészeti mű a maga összetettségében a környezettel együtt érvényesül és a környezet, valamint a házak összessége a település.

A kézikönyv bemutatja Jászszentandrás Község településképi arculatát, a természeti környezetét, épített örökségi és természeti értékeit, mindazon elemeket, melyek a településre jellemzőek.

A kiadvány segítséget szeretne nyújtani az építetőknek, ahhoz, hogy a saját elképzeléseiket megvalósítva, környezetbeillő épületet építsenek. A tervezők számára pedig a település bemutatásán keresztül iránymutatást ad arra nézve, hogy Jászszentandrás településképi arculatába milyen épületek illenek, mi a hagyomány, mi a követendő példa.

Reményeink szerint a településen élők átlapozva a kézikönyvet felfedezik Jászszentandrás értékeit. Mindazon szép épületek és környezet, amelyek mellett a mindennapok rohanásában elmennek, most más perspektívában látszik és rámutat arra, hogy környezetrendezéssel, tudatos fejlesztéssel egy település értékeit megőrizve milyen településképet alakíthat ki, mely az ott élőknek otthonos, szép környezetet teremti.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelezőnek, azonban figyelembevételükkel elkerülhetjük, hogy a település karaktere megváltozzon, elősegítjük, hogy a kialakult jellegét megőrizze és erősítse azt.

A kézikönyv nem egy lezárt mű, hanem folyamatosan formálódik a létrejövő újabb és újabb épületek, műtárgyak, természeti környezet folyamatosan alakítják, bővítik tartalmát.

A kézikönyvben nem tudjuk feltárni a település teljes egészét, nem tudunk bemutatni minden épületet, de törekszünk a legjellegzetesebb, a település karakterét, arculatát meghatározó példákat bemutatni a teljesség igénye nélkül.

Célunk, hogy a kézikönyvet olvasó, lapozgató reális képet kapjon Jászszentandrásról és áttanulmányozva a kézikönyvet kibontakozzon előtte a településkép.

Ajánljuk mindazok figyelmébe, akik építkezni, felújítani, bővíteni szeretnének és azoknak is, akik csak álmodoznak, vagy szeretnék jobban megismerni környezetüket, és ajánljuk azoknak is, akik érdeklődnek a település iránt.

2. JÁSZSZENTANDRÁS BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Jászszentandrás az Alföld északi részén a Jászságban, Mátraaljához közel, Jászberény vonzáskörzetében, Heves és Jászapáti között található. Közúton a 31-es számú közúton, illetve a 3228j. sz. bekötő úton közelíthető meg.

Tengerszint feletti átlagos magassága 102 m, évi középhőmérséklete 10,3 °C, évi átlagos csapadékmennyisége 500-550 mm. Élő folyóvize nincs a községnek, ám déli határában még a XX. század második felében is jelentősebb vízállásokkal lehetett találkozni.

Jászszentandrás a Hevesi – sík kistájhoz tartozik. A terület alacsony ármentes síkság, melyet enyhén hullámos löszhátak tarkítanak. Felszíne igen egyhangú, formáit a szél alakította.

*A Tiszántúli
flórajárásba
sorolódó kistáj
fontosabb
potenciális
erdőtársulásai
régebben a
tatarjuharos
lősz tölgyesek,*

az alföldi gyógyvirágos tölgyesek, a tölgy – kőris – szil ligeterdők voltak, mára az akác és a telepített nyárerdők a dominánsak, amelyek mellett újra telepítenek tölgyet. A lágyszárú fajok között elterjedtebbek és a mezei katáng, sárga árvacsalán, kóró virág, mezei zsálya pipacs, téli margitvirág, gyűjtőványfű, gyermekláncfű és a tarackbúza.

Jászszentandrás község felé közeledve bármelyik irányból az út a római katolikus templom kimagasló

*épületéhez fut
be. Az iránytól
függ, hogy a
templomot
előlről vagy
oldalról
pillantjuk meg.*

A település Jász-Nagykun-Szolnok megye mezőgazdasági jellegű községe, amely:

206 ha belterülettel,

4227 ha külterülettel rendelkezik.

Jászszentandrás lakóinak száma 2488 fő, amelyből 18 év alatti 328 fő, 17-59 közötti 1381 fő, 60 év feletti 779 fő. A lakosság aktív dolgozóinak egy része ingázóként a környék nagyobb településein (Jászberény, Jászfényszaru, Jászárokszállás, stb.), azok üzemeiben dolgozik.

A 90-es évektől megnőtt a vállalkozók, vállalkozások száma; jelenleg 33 kereskedelmi, 10 vendéglátóipari, 71 szolgáltatást végző, 13 ipari tevékenységet folytató, 14 mezőgazdasági vállalkozás és 6 egyéb vállalkozás működik községünkben, továbbá 63 mezőgazdasági őstermelő rendelkezik igazolvánnyal. Összesen: 210 vállalkozás.

Jelenleg a növénytermesztés a fő mezőgazdasági tevékenysége a településnek, jelentős a gabonaféléken kívül a dinnye-, kukorica-, illetve a szőlő- és gyümölcsstermesztés. Ezenkívül külterület jelentős részén erdőgazdálkodás folyik. Állattartás szempontjából a családi gazdálkodásban tenyésztett szarvasmarha, sertés és baromfi a jelentős.

A község infrastruktúrája fejlett, a 31-es számú út jelenti a fő közlekedési irányt, illetve a 3228. számú út, amely összeköti Jászszentandrást Jászapátival. Vasútvonal nem halad át a falun, legközelebbi vasútállomás 10 km-re (Jászapáti) és 11 km-re (Heves) van. A belső utcák 95%-a szilárd burkolatú, gyalogosközlekedésre 35,43 km hosszúságú járda szolgál. A belterület teljes területén kiépített a villamosenergia, a telefonhálózat, a vezetékes víz és a vezetékes gáz. Legutóbbi fejlesztések során kiépítésre került a szennyvízcsatornázás, és a kábeltelevízió széles sávú internethasználattal.

A számos tanya jelenléte és a mezőgazdasági tevékenység, mint fő megélhetési forma uralta korábban a településképet, azonban a strand megjelenésével település-megújulás kezdődött el. A központi belterületen a közterület rendezésével, parkosítással a településképet egyre inkább az „üdülő-falu” képét kezdi felölteni.

Jászszentandrás idegenforgalmi nevezetessége és a település vonzereje a termálstrand, melyhez nagy kiterjedésű kemping is csatlakozik.

A turisztikai vonzerők másik szegmense a külterületen található Magyar Szarvasgombász Szövetség, amely Magyarország egyetlen, Európa

második Szarvasgomba Múzeuma. A település telepített tölgyesei kiváló élőhelyei a nyári szarvasgombának. Jászszentandrás 2012-ben a szarvasgomba fővárosa lett.

*A szarvasgomba
múzeum mellett
jelentős kiterjedésű
terület ad helyet a
Nemzetközi
Rendőrszövetség
(IPA – International
Police Association)
emlékparkjának. Az*

*IPA emlékhely központi részét képezi a hatalmas sziklatömb előtt látható Arthur Troop, az IPA
alapítójának 2 méteres bronzszobra.*

*A strand és a turisztikai vonzerők
Jászszentandrás mai településképét és
társégi hírét nagy mértékben
meghatározzák.*

3. ÖRÖKSÉGÜNK

*“ Az építészet egyik szépsége az,
hogy minden alkalommal olyan,
mintha előlről kezdődne az élet.”*

(Renzo Piano)

A régészeti korok sok emlékével lehet találkozni a település területén. Már a bronzkortól folyamatos az egyes kultúrák, korok embereinek a megtelepedése. Legjelentősebbek (nem időrendi sorrendben) a XX. század fordulóján előkerült kelta harcosok fegyverzetei és ékszerei, egy szarmata pelta alakú fibula, egy középkori liliomos arany gyűrű, illetve azok a honfoglaló sírok, amelyeket Kaposvári Gyula szolnoki régész tárt fel 1955-ben a Járás-tanyán. Okleveles forrásokkal is igazolt árpád-kori településeket ismerünk a Felső-tanyán, és a Telek-tanyán, név szerint: Endrefalva és Meszli. Ez előbbinek templomalapját is megtalálták az ún. Nemoda-parton (Felső – Tanya). A tatárjárás során elpusztult, majd az egri káptalan birtokai közé tartozó akkor már pusztá Szentandrásen később elvétele egy-egy család még megtelepedik, azonban tartós letelepedést csak a XVIII. századtól ismerünk.

A falu (puszta) Szentandrás neve az idők során többször változott, azonban ezek a változások lényegében csak a latin nyelvűség, illetve a nyelvtani szabályok váltakozásában mutatkoznak meg.

Először 1236-ban említik Endree (Endrefalva) néven és 1399-ben már Szentandrás névvel találkozhatunk, mely leírásának különböző változatait nyomon követhetjük egészen 1910-ig, amikortól a mai használatos Jászszentandrás lesz a hivatalos név.

Zsigmond király korától a török időkig többszöri pereskedés áldozata a pusztá. 1423-ban az árokszállási, 1433-ban a fényszarusi és négyszállási, 1459-ben pedig az árokszállási és négyszállási jászokat tiltják el a káptalani birtok háborgatásától, használatától. Az 1552. évi egri ostromban helytállt jászapáti születésű Horváth János vicekapitány Szirmai Pállal együtt megkapta Szentandrás területét. Az 1562-ben készült defterben Árokszállás hasznosítja a pusztát. A jászberényi török helyőrség tisztjei Szentandrás területén Behram-ben Narisz, majd 1572-ben Bali-ben Ali, jászberényi kethuda tett szert egy 1611 oszpora jövedelmű szántóföldre.

A törökök kiűzése után a „fegyverrel szerzet föld jogaként” Árokszállás birtokolja a pusztát, majd véglegesen 1750. január 12-én Mária Terézia aláírásával, Matkó pusztá elcserélésével és 3000 forint megfizetésével véglegesen Jászárokszállás birtokába kerül a puszta. Az ún. belső pusztaként használt birtoktestből kinövő falunak először plébániája vált külön, majd 1886. január 1-ével önálló községi rangra emelkedett Jász Szent András néven.

A XIV. században a község pusztaként szerepel. Tulajdonjogilag nem tartozott a Jászsághoz, de évszázadokon keresztül a jászok használták. A puszta az Egri Káptalan birtoka volt. Véglegesen 1750-ben került a jászok tulajdonába, a „Jázmegváltás” (Redemptió) során, amikor Jászárokszállás felajánlotta érte cserébe Matkó pusztát. Felosztása után megkezdődött a kiköltözés Jászárokszállásról.

Mindenki épített a telkén gazdasági épületet az állatok elhelyezésére, valamint egy lakrészt a család részére. Így a pusztá területe sok apró parcellára tagolódott, értelemszerűen nagybirtok nem alakulhatott ki. A gyors népességfejlődés az 1880-as évek közepére felvetette az önállósulás aktualitását. A pusztá 1886. január 1-jével önálló községgé alakult. Ekkor 2437 lakosa volt.

Az önállóvá válással megindult a település centralizálása is. A kápolna jelentette a községközpontot. 1888-ban megépült a községháza, majd a régi kápolna helyére 1903-ra neogót stílusú templomot építtetett a lakosság.

Jászszentandrás egyik legérdekesebb műemléke a XX. század elején épült, neogótikus római katolikus templom. A század templomépítészetének jellegzetes alkotása Czigler Győző tervei alapján készült, Wagner Márton kivitelezésében mindössze kettő év alatt, 1903-ban készült el. Nevezetessé az 1933-ban készült freskóteszi, amely a század templomfestészetének európai rangú alkotása. A templom hajójának történelmi freskóit Chiovini Ferenc, a szentély és a diadalív egyházi témájú freskóit Aba - Novák Vilmos, a szekciókat pedig Czumpf Imre festette készítette.

A századforduló után gyors fejlődésnek indult a község. Az állattartás mellett egyre nagyobb szerepet kapott a belterjes földművelés és a mezőgazdasági termények feldolgozása. Malom, olajütő, szeszfőzde, cséplőgép jóval nagyobb számban volt található Jászszentandrás, mint a környező községekben.

Legnagyobb fejlődést talán az 1920-as évek második felében érte el a település: négy, tanítói lakással kibővített iskola épült; felállították a Levente Lövöldét és a Hősök ligetét; világháborús szobrot avattak; elkészült a csendőrrészület, a községi csárda, a segédjegyzői és az orvosi lakás; kibővítették a község házát. Pótolták az elrekvirált harangokat, beszerezték a tűzoltó fecskendőket, három új utcát létesítettek, a régieket kijavították, és mindezek mellett számos kör, olvasó, egyesület kezdte meg működését, amik közül megemlítsre méltó, hogy az országban elsőként itt alakult lovas levente alakulat. Mindezt mintegy 3 év alatt.

A település sajátos táji emlékei közé tartoznak a kőkeresztek. Egy településről a külterületi keresztek alapján megállapíthatjuk vallási hovatartozását. A zömében római katolikusok lakta településeken sokkal több a kőkereszt, mint egy református településen. Feszületet állítottak az útkereszteződésekhez, melyek egyrészt utat mutattak a vándoroknak, másrészt itt kérhettek segítséget útjukhoz abban az időszakban, amikor még viszontagságos volt gyalog egyik helyről a másikra vándorolni, hisz zsákmányra leső vadállatoknak és természeti csapásoknak volt kitéve az utazó. Ugyancsak állítottak kereszteket a települést elhagyva, amely a vándoroknak szintén az elmélyülés, az imádkozás helye volt.

A keresztek Jászszentandráson jellemzően kőből készültek és szinte minden esetben annak a nevét is hirdeti, aki állíttatta.

Több kőkereszt jellemzően más katolikus településekhez a templomkertben is megtalálható. Ezek mellett Jászszentandrásan egy 1892-ben állított Nepomuki Szent János és egy 1933-ban felállított Páduai Szent Antal szobor is helyet kapott, mely utóbbit a bécsi iskola kiváló művésze, Ohmann Béla készített.

A Vendel-kultusz első jászsági emlékei a XVIII. század második feléből származnak. A XIX. században a Jászságban egyre nagyobb méreteket öltött a juhtenyésztés. Az állattartó gazdák körében pedig egyre szélesebb körben terjedt Szent Vendel kultusza. Jászszentandrásan a Rákóczi út 52. sz. ház előtt áll Szent Vendel bocskoros, köpenyes szobra, lábánál két báránnyal. A talapzatán ezt olvashatjuk: „Szent Vendel / Tiszteletére / fogadalomból állította / 1930.” A lakóház lakója emlékezett, hogy Kaszab Gábor azért állította a szobrot, mert a betegség elkerülte állatait. A szobor készítője Majdak Márton, tarnaszentmáriai mester.

Az elmúlt évtizedek is nyomot hagytak a településen, hisz a fejlődés, az építkezés nem áll meg, állandóan formálja a települést. Amit ma modernnek gondolunk, az száz év múlva már a történelem lesz, mely szervesen hozzákapszódik Jászszentandrás településképehez.

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

A Jászság mai felszíne a fiatalabb jégkorszakban lerakódott törmelékből áll (felsőpleisztocén térszín). Ez ma már az Alföld általános felszíne. A Jászság folyói ebbe a felszínbe vágták medreiket, de ezek Jászszentandrás települést elkerülték. A mocsarak lecsapolása után keletkezett enyhén dombos homokos talaj jó legelő és növénytermő területet adott az itt élőknek. A település korábban az árokszállásiak tanyás településrészeként működött, önálló községgé 1855-ben tagosítják a pusztát, önálló Községi rangot 1886-ban kapott.

1945 után a mezőgazdaság átszervezéséből adódóan a településszerkezet átalakult. A termelőszövetkezetek kialakításával a tanyák elvesztették munkahely funkciójukat. Az emberek sorra lebontották ezeket, és a belterületi részre építettek új lakásokat. A község így tervszerűen, rendezetten épült ki. A település megőrizte mezőgazdasági jellegét.

A község tulajdonképpen a „templom körül” sűrűbben épült lakóépületek összességéből fejlődött mai állapotára, melyet az olaj-földgáz kutatások melléktermékeként talált termálvíz az üdülőjelleg fejlesztésével egészíthetett ki. Jellemzően tornác nélküli vályogházak épültek deszka házvéggel. Az udvarokban nádas, farazatos ólak kerültek kialakításra.

A tanyarendszert az ésszerű munkavégzés igénye keltette életre annak idején, a művelés szempontjából előnyös volt, hogy a gazda a megművelendő föld közelében élt, azonban a központi belterülethől (civilizációtól) való jelentős térbeli távolság hátrányokat is jelentett. Habár sok tanya átalakult az idők folyamán a gazdasági szerkezetváltás következtében és belterületbe került, még mindig jelentős a külterületi tanyák és az ott élő lakosság száma. A községről laza szerkezetű tanyás település maradt.

A község jellemzően falusias beépítésű, egyediségét a külterületi tanyavilág jelenti.

A belterületen a településrészek lehatárolásánál figyelembe vettük az adott részre jellemző általános beépítési formát, az ott elhelyezett épületek jellegét, a településrész arculatát.

KOCKAHÁZAS TELEPÜLÉSRÉSZ

A település történetéből és kialakulásából adódóan igen nagy területen 1950-es évektől az 1970-es évekig épült úgynevezett kockaházak vannak. Jászszentandrás sajátossága, hogy nagyon jelentős a manzardtetős házak száma, egyes utcákon kizárólag ilyen tetőtípussal találkozunk.

Ezen a településrészen a telekméretetek közel azonosak, a házak oldalhatáron állóak, előkeretes épületelhelyezéssel. A házak az adott korban kapható építőanyagokból épültek és jellemzően a gerendaosztás határozta meg a méreteiket, így a szabványosítás hatására külső megjelenésükben szinte egyformák.

A manzardtető két tetőfelületének hajlásszöge megegyezik, a tetőfedés jellemzően hornyolt cserép. A téglából, vagy gázszilikátból, esetleg vályogból épült házak külső része kőporozott homlokzat, jellemzően világos falszínnel és ugyancsak az adott kor jellemzője volt a kétszínű falfestés.

A kerítések magassága azonos, anyagukat tekintve jellemzően a kerítésmezők fém kerítéselemből készültek.

Jászszentandrás kockaházak területének másik típusa a sátozott épület.

A kockaházak jellegüket tekintve egyformák, bár kéttalalkos és utcára háromtalalkos tipussal is találkozunk.

A településrészen oldalhatáron álló beépítést kell alkalmazni a kialakulthoz igazodva. Átéépítés, új építés esetén ezen a területrészen az egységes utcakép megőrzése érdekében hasonló épületet építsünk. Bővítés esetén ne tetőtérbeépítést és tetőcserét végezzünk, hanem inkább alapterületileg bővítsük a hátsó udvar felé az épületet.

A hagyományos kockaházakból az országban nagyon sok épült és találkozhatunk nagyon jó példakkal, amikor a külső homlokzati jellemzőket megtartva, átalakítva az épületet egy modern, a mai kor igényei szerinti belső elrendezést nyertek.

Javasoljuk az egységes, harmonikus utcakép megőrzését, melyhez az épületeken kívül a kerítések is hozzátartoznak, melyek magasságát őrizzük meg és a hagyományok szerint áttört kerítést alkalmazzunk.

VEGYES BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

A belterület egy részén, a meglévő jellemzően oldalhatárra épített kockaházak között más típusú épületek is megtalálhatók. Ezen a részen találkozunk utcára merőleges nyeregretetős épülettel, melyek felújításánál nagy divattá lett azok kontyolása, találkoznak kockaházzal, vagy éppen modernebb

összetettebb tetőidomú épülettel. A fő utca két oldalán pedig a gazdagabb polgári ízlést tükröző 1920-30-as években épült nagyobb léptékű épületek az egykori községi tisztviselőkhöz (bíró, Jegyző, stb.) vagy nagyobb gazdákhoz köthetők.

Az épületek elhelyezése jellemzően előkerttel történt. Az előkertek egyrészt egy átmeneti zónát képeznek a közterület és a magánszféra között, másrészt csökkentik az utcazajt és a belátást is bizonyos értelemben korlátozzák.

Egy szépen gondozott, növényekkel telepített előkert a ház díszé lehet, amely kiemeli az épület szépségét.

Polgári épületek is megtalálhatók a fő út egyes szakaszain a más jellegű épületek mellett. Ezek a villa szerű épületek a település történetének tanúi, az 1920-30-as években a templomhoz közel épültek és ez volt a történelmi mag, amelyből a Község fejlődésnek indult.

A régi típusú épületek között jellegzetes összetett tetőidomút is találunk, ahol a manzard jelleg a sátoztetős jelleggel keveredik.

Általánosságban elmondhatjuk, ezen a településrészén a kialakulthoz igazodva oldalhatáronálló beépítést kell alkalmazni, és a szomszédos telkeken lévő lakóházakhoz hasonlóan kockaházat, vagy utcára merőleges gerincű házat, az utcaszakaszra jellemző tetőhajlásszöggel építsünk.

Minden esetben vegyük figyelembe a szomszédos telkek beépítését.

Jászszentandrásan a házak elengedhetetlen tartozéka a tároló, mely a kerti szerszámok, a termények tárolására szolgál. Javasolt a tárolók, a kiegészítő épületrészek főépülettel együtt való tervezése, mert így

összhangban, esztétikusan megvalósulhat a telek beépítése. Ugyanez igaz a kerítésekre is, melyek a lakóházzal együtt egységet képeznek. Figyeljük meg a településen a kerítések jó példáit és azokhoz hasonló, lehetőleg áttört kerítést építsünk. Az áttört kerítés kertünk átszellőzését biztosítja, valamint a kert szépségeit megmutatja.

ÚJ ÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

A település utóbbi korokban kiosztott utcáin, utcaszakaszain a kor jellegzetes tetőtérbeépítései épültek. Jellemzően oldalhatáronálló, utcára merőleges gerincű földszint + tetőtérbeépítéses házak alkotnak utcasort. A legutóbbi osztású településrészt mérnöki tervek szerint alakították ki és ide az 1980-90-es években kezdtek építkezni.

A modern családházak jellemzően a gazdaságos térkihasználás miatt falazott oromzatúak, amely oromzaton az épület arányai és a tér függvényében 1-2 ablak néz az utcafrontra. Jellemzően szimmetrikus homlokzatúak az épületek, sötétebb lábazat, világos festett falazat, nyeregtető cserépfedéssel a klasszikus külső formai elem. Általában a bejárat az épület oldalsó vagy hátsó homlokzatán teraszról vagy szélfogóból történik.

Javasoljuk a településrészen a meglévőkhöz illeszkedő épület elhelyezést, valamint mind stílusában, mind épületelhelyezés és magasság szempontjából igyekezzünk környezetbeillő épületet építeni.

Gondoljunk az épület külső megjelenésére, amelyhez a kerítés is hozzátartozik. Az épülettel együtt tervezessük a kerítést és a magasság, valamint a kivitel szempontjából a kerítés illeszkedjen az utcaképhez, színvilágában pedig az épülethez.

ÜDÜLŐTERÜLET TELEPÜLÉSRÉSZ

A településen feltárt termálvíz nyújtotta lehetőségre építve jött létre a termálfürdő, amely mellett a Jászszentandrás rekreációs területe található. A fürdő melletti üdülőterület apró telkein jellemzően tetőtérbeépítéses időszakos tartózkodásra alkalmas nyaralók épültek.

A jellemzően tetőtérbeépítéses házikók szabadon álló épületelhelyezéssel, kisebb méretű telkeken vannak. A telkeket jellemzően pihenő kerként hasznosítják, füvesítve, néhány örökzöld növényvel beültetve leginkább nyáron használják.

A területen az utcában található épületekhez paramétereiben hasonló épületet építsünk, áttört kerítést építsünk, mely egyrészt szellőzést biztosít, másrészt összekapcsolja a kertet az utcán lévő zöldsávval.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET - KÜLTERÜLET

TANYÁS TERÜLET

Jászszentandrás *jellemzően a beépítésre nem szánt területek a külterületi egybefüggő területek. Az Alföldi településekhez hasonlóan Jászszentandrás is viszonylag nagy a külterület.*

Jászszentandrás településképe *hoz tartozik, és a kialakulásával, fejlődéstörténetével összefügg a*

meglévő tanyás térség. A tanyák egyes részeken utcákat alkotva, külső megjelenésükben is a belterülethez hasonlóan, mintegy a belterület folytatásaként találhatók, valamint egyes részeken elszórtan dűlőutak mellett is megtalálhatók. Ma már sok nem lakott tanya is található a külterületen.

A tanyák egy része *külső megjelenésében is a klasszikus alföldi tanyákat idézi, dűlőútra merőleges gerinc, kétablakos, tornácos ház, deszka oromzattal. A körbekerített tanyaudvarhoz hozzátartoztak a gazdasági épületek, az állattartó ólak, istállók, a takarmánytárolók.*

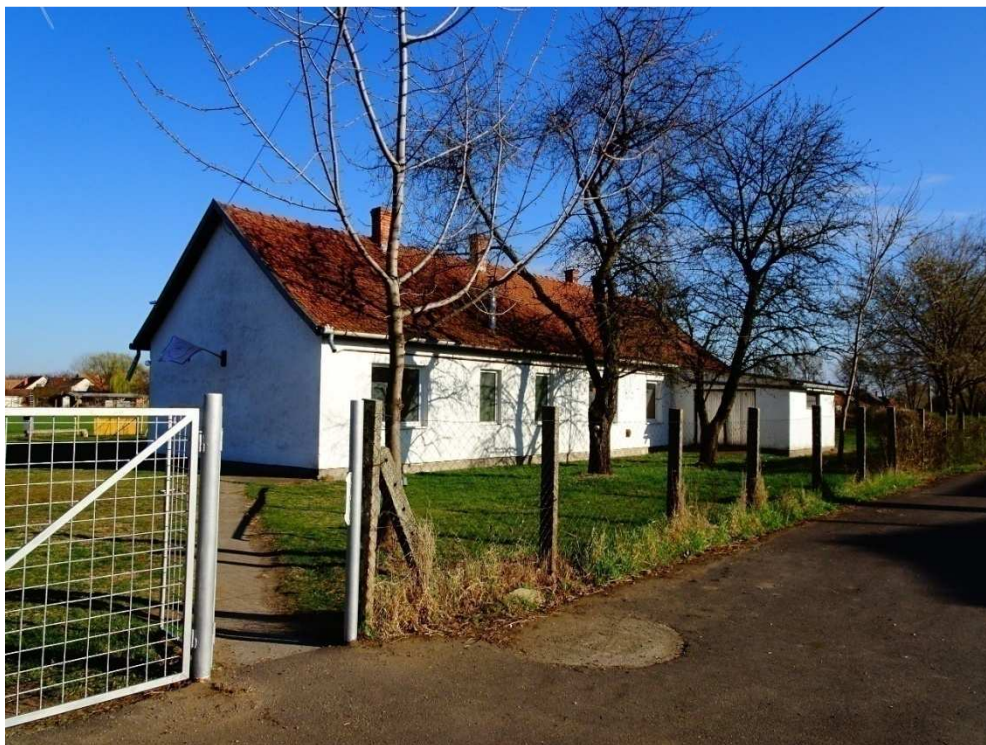

A külterületi nagyobb utak kétoldalán felsorakozó tanyák képét színesítik a Klebersberg iskolák is, melyekhez impozáns tanítói lakások is tartoznak. Megtaláljuk őket a Járás- és Felső – tanyán.

A beépítésre nem szánt külterülethez hozzátartoznak az állattartó majorok, a volt TSZ – központok. Sajnos az állattartó telepek, mezőgazdasági telephelyek egy része jelenleg üresen áll, hasznosításra vár, míg másik része működik.

A külterületen gazdasági telepek is megtalálhatók.

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5.1 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

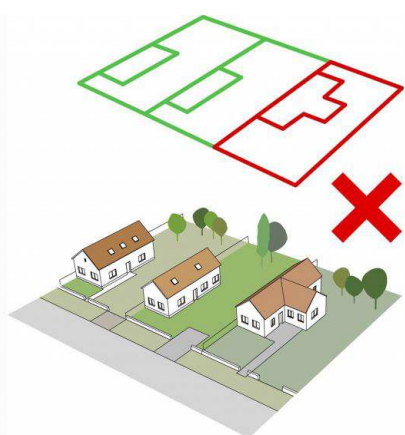
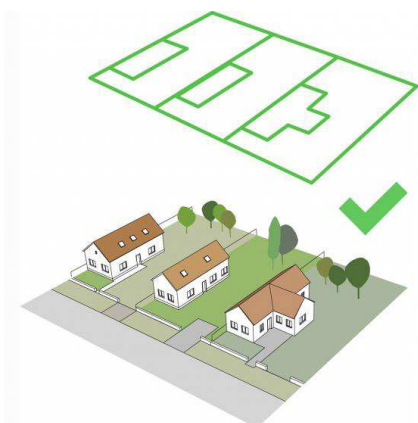
A kézikönyv fejezete segítséget szeretne nyújtani azoknak, akik építkeznek, felújítanak vagy csak a környezetüket szeretnék rendezni, hogy a településkép szép, egyedi vonásai megőrzésre kerüljenek, hogy a természeti és épített környezet egymással harmóniában legyen.

KOCKAHÁZAS TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A kockaházás településrészen megállapíthatjuk, hogy oldalhatáronálló beépítés alakult ki. A kockaházakat előkerttel, telekhatárral párhuzamosan helyezték el. Nem javasolható a zárt sorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné. Az oldalhatáronálló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növényssávval elválasztva a hátsókert gazdálkodásra alkalmassá válik.

Nem javasolt az egységes előkerttől történő eltérés, mert az utcakép zavaró lesz, valamint a szomszédos ingatlan használatát is korlátozzuk.

A különböző háztípusok egymás mellettsége eredményezhet egységes utcaképet akkor, ha a telepítésnél az oldalhatáronálló beépítés minden teleknél létrejön, valamint egységes méretű az előkert, ezáltal az utcakép rendezetté válik.

ÉPÜLETMAGASSÁG

Jászszentandrás kockaházak településrészein hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a településrésze a földszintes ház a jellemző.

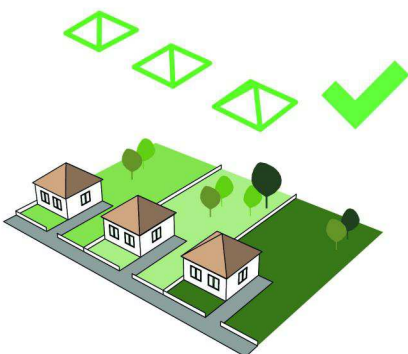
A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javaslunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszédok benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

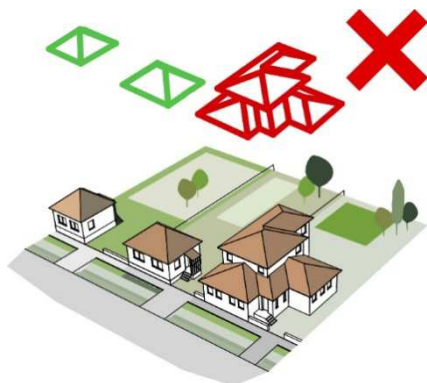

Jászszentandrás kockaházak településrészein kétféle tetőhajlásszöggel találkozunk. A manzardtetős részen a tető alsó, szoknya része meredekebb tetőhajlásszögű, míg a manzard teteje enyhébb hajlásszögű. Az ilyen beépítésű településrészen javasoljuk a tetőhajlásszög megtartását.

A kockaházak épületek tipikus példája a sátoztető, amely hajlásszöge szinte megegyezik utcán belül.

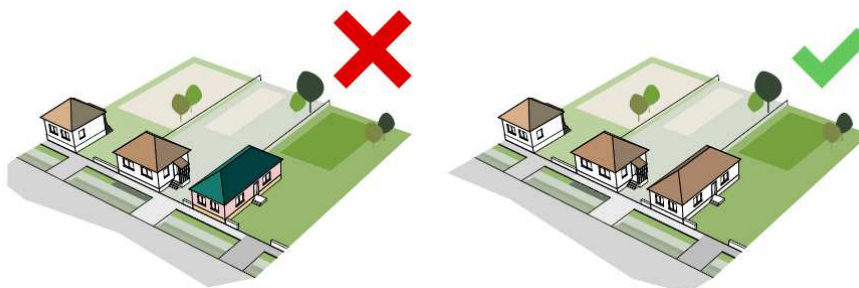
TETŐFORMA

A településrészen a tetőforma jellemzően manzardtető és sátoztető. Nem alakult ki utcára merőleges vagy párhuzamos gerincű nyeregtető és lapostető sem, így javasoljuk, hogy a túl összetett tetőformával együtt ezt a típust ne válasszák.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

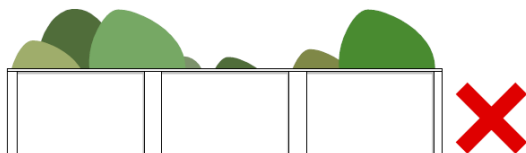
A településrészen jellemzően elütő színű sötétebb lábazat világosabb pasztell színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. A házak homlokzati színezésénél kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natúr cserép, vagy a palafedés a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

Jászszentandrás az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését, mert nem tudjuk megmutatni házunk és kertünk szépségeit.

A teljesen zárt kerítés nem elfogadható

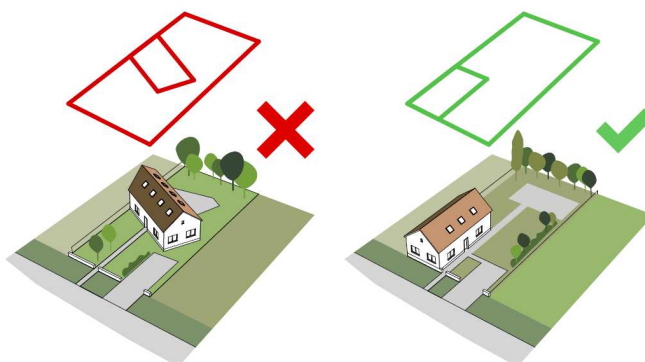
Ajánlott áttört kerítés építése, mely 1/3-ad lábazat, 2/3-ad áttört rész

VEGYES TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A vegyes településrészen a telepítés jellemzően oldalhatáron álló. Nem alakult ki zárt sorú, szabadon álló beépítés.

Továbbra is őrizzük meg ezt a telepítést. Nem javasolható a zárt sorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné. Az oldalhatáronálló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növényssávvá elválasztva a hátsókert gazdálkodásra alkalmassá válik, vagy a lakóház kertkapcsolatát a hátsókert felé nyitva egy átmenetet képez a zárt térből a természeti környezetnek.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrész utcaszakaszain egyforma épületmagasságokkal találkozunk, a földszintes, vagy földszint és tetőtérbeépítéses magastetős épületek alkotnak utcasort. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javaslunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A vegyes településrészen a tetőhajlásszög csak egyes utca szakaszokon egyforma, azonban jellemzően egymáshoz közel szűk tartományban mozog a hajlásszög. Nem jellemző a lapostető és javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik. A magastetős épületek építése nemcsak településképi szempontból, de a hagyományok őrzése miatt is javasolt.

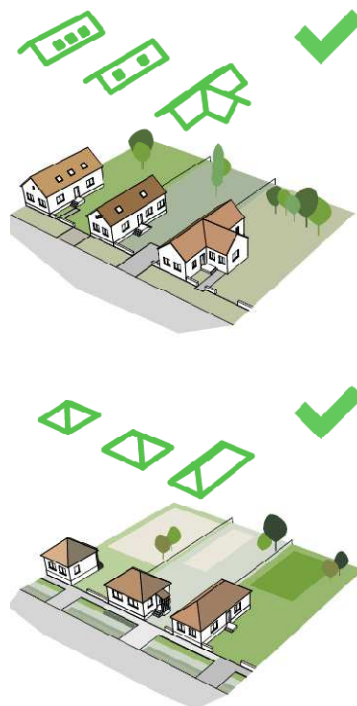
A meglévő magasabb polgárházak mellé javasolt magasabb épület építése, hogy egységes utcakép alakuljon ki.

A településrészen nem elterjedt a túl alacsony és a túl meredek tetőhajlás. Javasolt ennek a tendenciának megőrzése.

TETŐFORMA

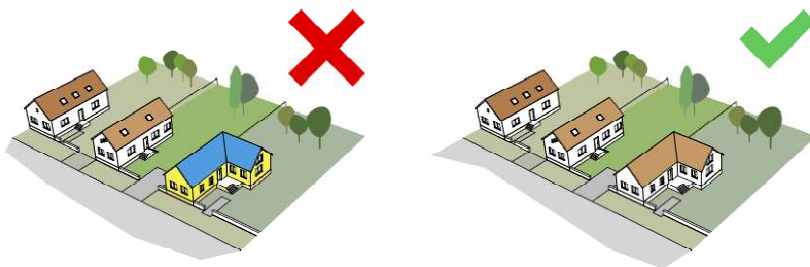
A vegyes településrészen a tetőforma is változatos, megtalálható az utcára merőleges nyeregtető, valamint a sátoztető és a manzardtető, valamint az összetett tetőidom is. Nem alakult ki lapostető és továbbra se válasszuk ezt a tetőformát.

Kíváncsú az illeszkedés vizsgálata, amennyiben az építendő épület körül utcára merőleges nyeregtető van, akkor próbáljuk azt követni.

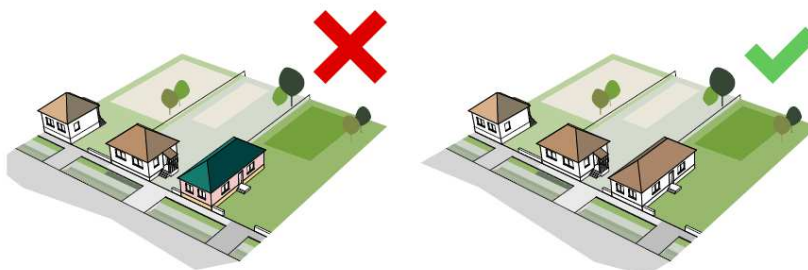

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A településrészen jellemzően elütő színű, sötétebb lábazat, világosabb pasztell színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát. A nagyon kirívó színek nem illenek a településképbbe, nem tud harmonikus, szép utcakép kialakulni.

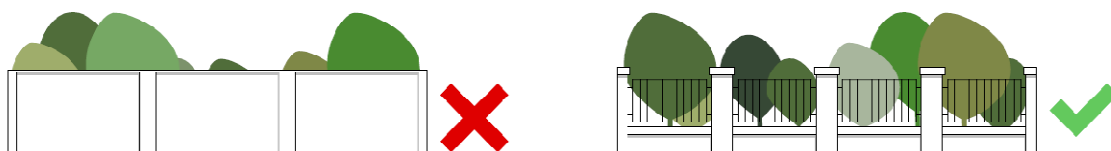

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natúr cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

A településrészen az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését, valamint a nádszövetborítás sem elfogadható. Kerítés anyaghasználatánál ne használjunk trapézlemez, vagy hullámlemez, mert tájidegen.

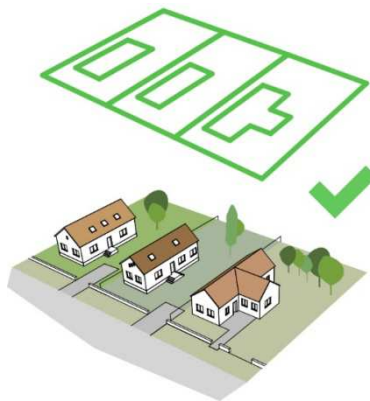
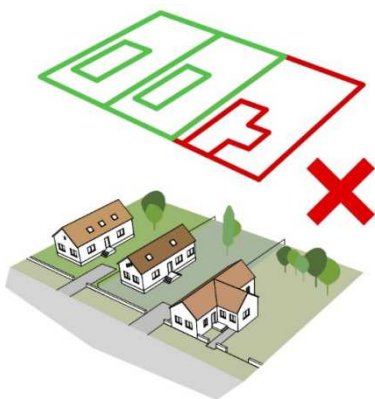
A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és
2/3-ad áttört résszel

ÚJ ÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

Az új építésű településrészen az épületelhelyezés oldalhatáron álló, kialakult azonos nagyságú előkertekkel. Tartsuk meg ezt a telepítést, ezen a településrészen ne építsünk ikres, szabadonálló vagy zárt sorú épületeket.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrészen szinte egyforma épületmagasságokkal találkozunk, földszint+tetőtérbeépítéses családiházak alkotnak utcasort és utcaképet. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hívalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná, a túl alacsony épület pedig megbontaná az utca ritmusát.

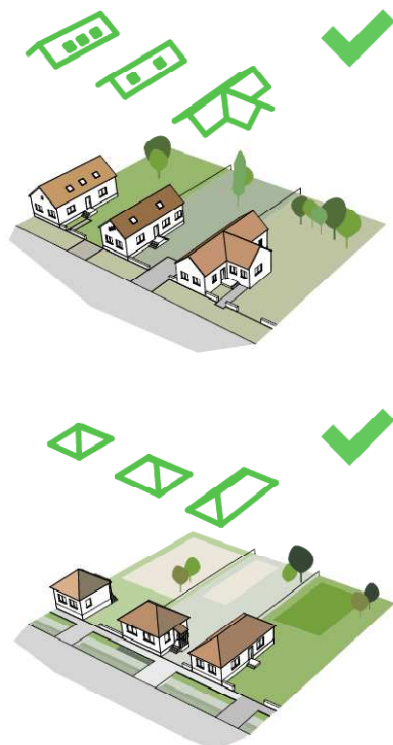

TETŐHAJLÁSSZÖG

A modern településrészen a tetőhajlásszög szinte egyforma. Jellemzően a területen azonos nagyságú mérnöki tervek szerint kialakított telkek vannak, melyekre azonos időszakban jellegükben hasonló épületeket építettek és az optimális telekhasználat és előírások miatt jellemzően hasonló épületszélességre hasonló hajlásszögű magastetőt építettek. Nem jellemző a lapostető és az alacsony hajlásszögű tető, így javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

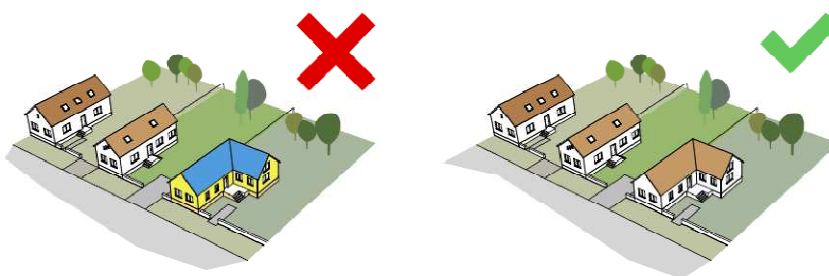

A modern településrészen a tetőforma utcára merőleges nyeregtető, vagy összetett tetőidom. Nem alakult ki sátoertető, manzardtető így javasoljuk, hogy ezeket a típusokat ne válasszák.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

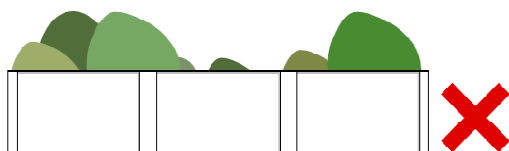
A településrészen színeesebb épületek épültek, de jellemzően paszteles színárnyalatokat alkalmazva. Jellemző az elütő színű lábazat és több esetben az ablakkeretezést is kiemelik más színből vagy anyagból készülő díszítéssel. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát, mert zavarossá válik az utcakép és tájidegen.

Nem terjedt el a fémlemez fedés, ne használjuk ezt az anyagot, mert erre a vidékre nem jellemző.

KERÍTÉS

A településrészen jellemzően előkertes az épületelhelyezés, így a kerítések az épület előtt a telek teljes szélességében végigfutnak. Jellemzően a kerítések falazott lábazattal és oszlopokkal készültek, a kerítésmezőket pedig leginkább fa, vagy esetleg áttört fém betétek töltik ki. A már kialakulthoz illeszkedő kerítéstípust válasszunk, kerüljük ezen a részen a teljesen zárt kerítést, engedjük a kert szépségeinek bemutatását.

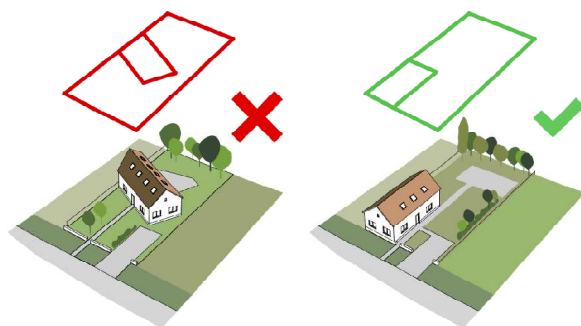
A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és
2/3-ad áttört résszel

ÜDÜLŐTERÜLET TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

Az üdülőterület településrészen a telepítés oldalhatáron álló, vagy szabadon álló.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrész utcaszakaszain egyforma épületmagasságokkal találkozunk, a földszint + tetőtérbeépítéses nyaralók alkotnak utcasort. A magastető, merőleges gerincű házak tetőtér beépítései. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület az utcaképre negatív hatással lenne.

TETŐHAJLÁSSZÖG

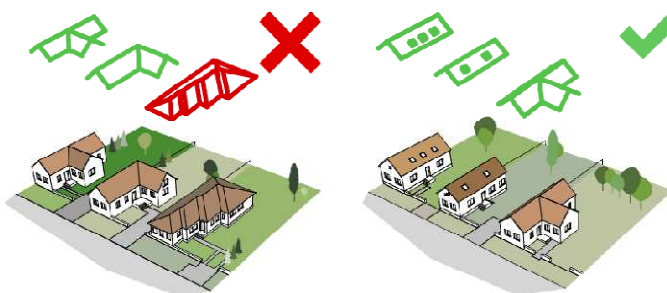

A területen a tetőhajlásszög hasonló tartományban mozog. A magastetős épületek építése nemcsak településképi szempontból, de a hagyományok őrzése miatt, és az épületek hőtartása

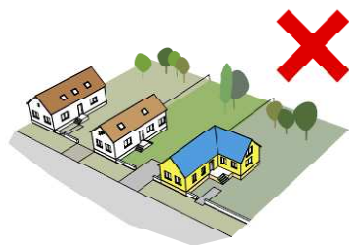
érdekében is javasolt. A településrészen nem elterjedt a túl alacsony tetőhajlás. Javasolt ennek a tendenciának megőrzése.

TETŐFORMA

A településrészen a tetőforma merőleges gerincű nyeregtető. Nem jellemző a lapostető, a sátoztető, a manzardtető, az utcával párhuzamos gerincű tető és javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik. A kialakult rendet érdemes megtartani, mert általa az egységes, hangulatos utcakép megőrzésre kerül.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

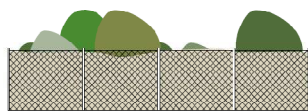

A településrészen jellemzően elütő színű sötétebb lábazat, világosabb pasztell színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, rikító színek

használatát. A nagyon kirívó színek nem illenek a településképhez, nem tud harmonikus, szép utcakép kialakulni, a hasonló beépítési forma és épületelhelyezés ellenére is az utcakép egy nem jól megválasztott színtől zavarossá válik. Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natúr cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

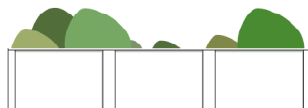
A településrészen az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését, valamint a nádszövetborítás sem elfogadható. Kerítés anyaghasználatánál ne használjunk trapézlemez, vagy hullámlemez, mert tájidegen.

Áttört kerítések nádszövettel való zárása nem megfelelő.

Teljesen áttört, drótfonatos kerítés.

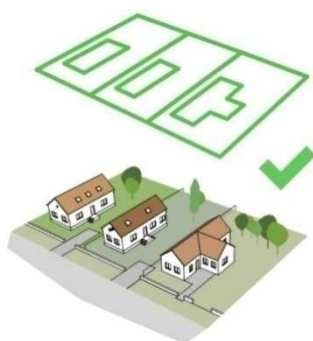
A falszerű átlátórés mentes kerítések nem elfogadhatóak.

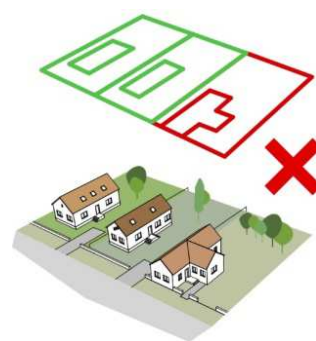
Oszlopos kerítés 1/3-át lábazat és 2/3-át áttört részzel.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET - TANYÁS TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A tanyás településrészen az épületelhelyezés szabadon álló, vagy oldalhatáron álló. Tartsuk meg ezt a telepítést, ezen a településrészen ne építsünk ikres vagy zárt sorú épületeket.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrész utcaszakaszain egyforma épületmagasságokkal találkozunk, a földszintes épületek alkotnak dűlősort.

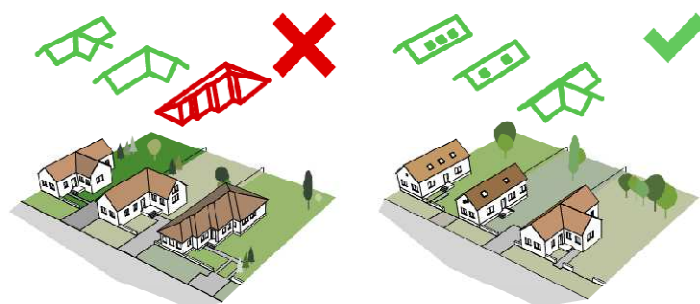

TETŐHAJLÁSSZÖG

A tanyás településrészen megközelítően azonos a tetőhajlásszög. Nem jellemző a lapostető és az alacsony hajlásszögű tető, így javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

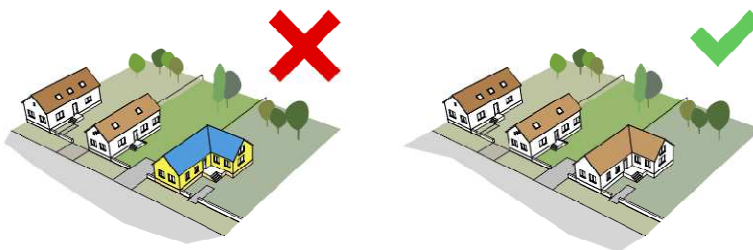

A tetőforma merőleges gerincű nyeregtető, itt nem jellemző a lapostető, a sáttető, a manzardtető, az utcával párhuzamos gerincű tető és javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik. A kialakult

tetőformát őrizzük meg, mert így lesz egységes az utcakép.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

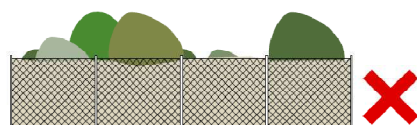
A településrészen jellemzően elütő színű sötétebb lábazat, jellemzően fehér színű falazat alakult ki. Kerüljük a rikító színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, a cserépfedés a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

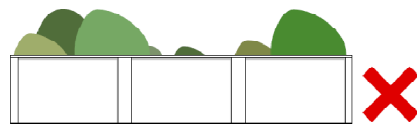
A településrészen az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését, valamint a nádszövetborítás sem elfogadható. Kerítés

Áttört kerítések nádszövettel való zárása nem megfelelő.

Teljesen áttört, drótfonatos kerítés.

A falszerű áttörés mentes kerítések nem elfogadhatóak.

Osztolpos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört részzel.

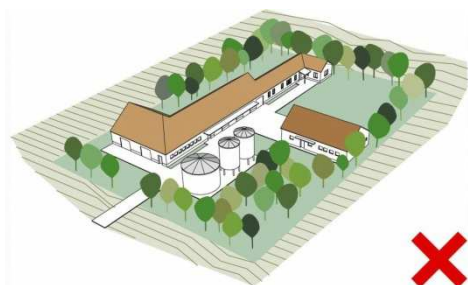
anyaghasználatánál ne használjunk trapézlemez, vagy hullámlemez, mert tájidegen.

KÜLTERÜLET – TANYÁK ELSZÓRTAN ÉS TELEPEK

TELEPÍTÉS

Jászszentandrás külterületén a nem tanyasorban lévő tanyák telepítése szabadonállóan történt, a hagyományos alföldi tanyaudvarok jellemző beépítése jött létre. A nagyobb állattartó telepeken és ipartelepeken is szabadonálló az épületelhelyezés. Sok esetben csak egy – két épület található a kivett területen és közelében sem alakult ki beépítés.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A külterületi elszórt tanyák épületmagassága a hagyományos tanyáknak megfelelő földszintes, nem magas belmagasságú épület.

Az állattartó telepek földszintesek és az állatállomány fajtájától magasságuk változó. A külterületi tájban nagyobb épületmagasságot a gabonátárolók, szárítók képviselnek. Az ipari csarnokok épületmagassága is kiemelkedő és technológiától függ. A tájképvédelemmel érintett területeken nem javasolt a toronyszerű épületek és nagy csarnokok építése.

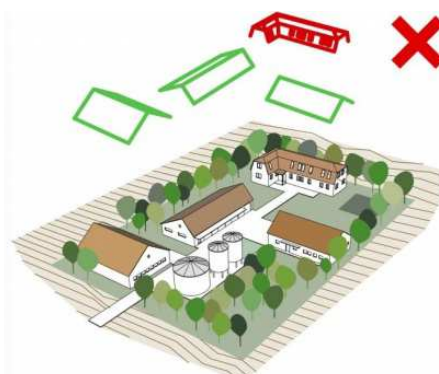
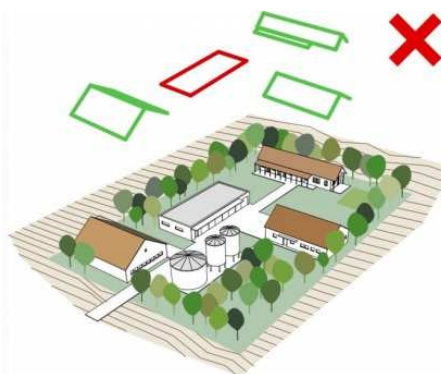
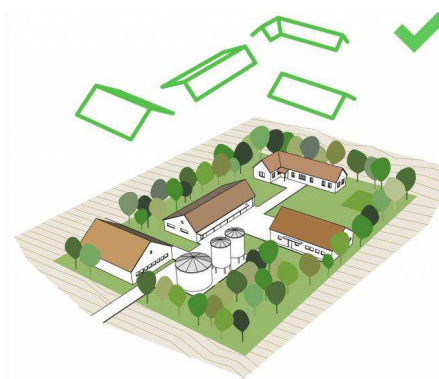
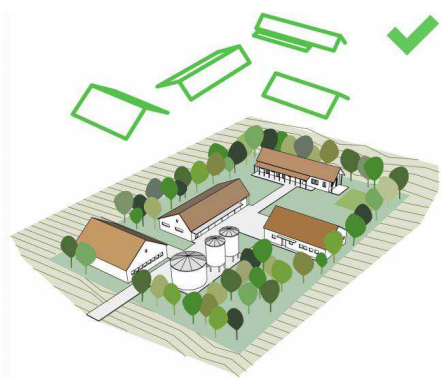
TETŐHAJLÁSSZÖG

Jellemzően a tanyaépületek magastetős 40-42 fok körüli épületek, míg az állattartó épületek tetőhajlásszöge alacsonyabb. Továbbra is folytassuk ezt a hagyományt, a lapostetős épületek nem elfogadhatók.

TETŐFORMA

A merőleges nyeregtető alakult ki, melyet jellemzően falazott oromzattal zárnak le. A nyeregtetős tetőforma az elfogadott, ne alkalmazzunk túlságosan tördelt tetőidomot.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

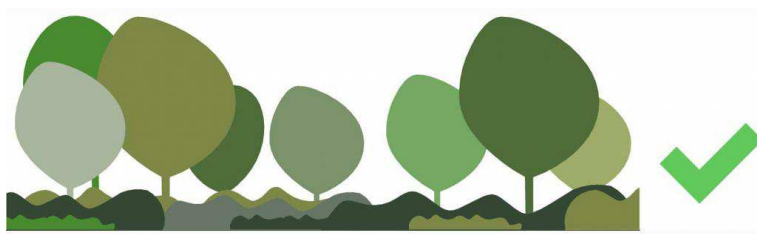
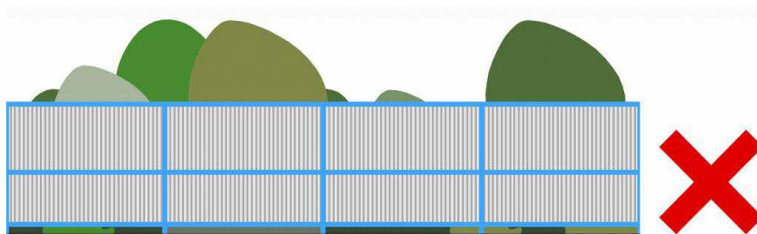
Jászszentandrás jellemzően a külterületen a tanyáknál a hagyományos fehér meszelés és cserépfedés a jellemző. A hagyományos, régi állattartó telepek is meszelt falú, cserépfedésű épületek.

Az új építésű telepeknél kerüljük a fémlemez alkalmazást és lehetőleg vasvázaz szín se képezzen utcaképi elemet.

KERÍTÉSEK

A külterületen jellemzően a tanyák körül nincs kerítés, hagyományosan a tanyaudvar növényzettel, bokrokkal, fákkal határolt.

A telepek kerítéseinél kerüljük a zárt és fémlemez kerítést, alkalmazzunk inkább áttört kerítést és lehetőleg a telep körül fasort, erdősávot, vagy 2-3 szintes (bokor – cserje – fa) növényzetet telepítsünk.

ÉPÜLETRÉSZLETEK

A kézikönyvben Jászszentandrás jellegzetes beépítését figyelembe véve, tekintettel arra, hogy jellegzetes történelmi településszerkezetű rész nem alakult ki, valamint a fő karakteri elemek szinte minden településrészen megtalálhatók, ezért a részleteket a teljes településre nézve vizsgáljuk.

TORNÁCOK

Jászszentandrás a tipikus, hagyományos ámbitusos házakból csak néhány maradt fenn, ezek egy része a külterületen lévő tanya épületek. Jellemzően a tornác végigfutott az épület teljes hosszában, és sok esetben előlről is és oldalt is nyitott volt, mintegy átmeneti zónát képezve a kert és a ház között. Az alátámasztó oszlopok falazott oszlopok díszítés nélkül. Az ámbitusok a belterületi lakóépületekre jellemzőek voltak, azonban az átalakítások, átépítések során javarészt befalazták, beépítették azokat.

A külterületi tanyáknál még néhány nyitott tornácos épület fennmaradt, azonban egyes részleteit mára átalakították. A tornác funkciója klasszikusan a kinti munkához kapcsolódó tevékenységek helye és használták bizonyos tárolási funkcióra. Sokszor itt morzsolták a kukoricát, készítették elő a házimunkát,

de sokszor bizonyos szárítási munkákat is itt végeztek el.

A kockaházaknál a tornác szerepét átveszi a terasz. Jellemzően a kockaházak lábazata magasabb, így a közvetlen kertkapcsolat, ami a régi tornácos házaknál 1-2 lépcsőfokkal biztosított, itt már elvállik, funkcióját tekintve pedig a terasz, inkább az előtér szerepét tölti be.

Tipikusan az udvari homlokzat felé alakították ki a bejárat előtt a szélfogót, melynek a klasszikus tornáccal ellentétben már nem a kint tartózkodás, hanem az épületbe jutás a funkciója.

Sok esetben a fedett szélfogót – teraszt az udvar felé kibővítették, így már kint tartózkodásra is alkalmassá válik. Javasolt a ház bejáratánál, mintegy zsilipszerűen szélfogót, teraszt vagy tornácot kialakítani, ami mintegy átmenet a kinti térből a benti tér felé. Az épület bejáratánál egy átmeneti zónát

képez, így elkerülhetjük a belső tér hirtelen lehűlését télen és ugyanennek jótékony hatása nyáron is érződik, amikor a forróság nem árad be a lakásba.

AJTÓK, ABLAKOK

Az ajtók és ablakok jelenti a világosságot, a fényt, a kapcsolatot a külvilággal. A nyílászárók is fejlődéstörténeten mentek át, az idők alatt sokat változtak. Kezdetben az ablakok kicsi, kétszárnyú, biztonsági okból beépített rácsú ablakok voltak, majd a ház növekedésével az ablak is növekedett. A kockaházaknál már háromszárnyú ablakok voltak, majd a modernebb épület típusnál az ablakszárnyak is megnövekedtek.

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt, tömör épülettömeget ezzel nyitjuk meg, ez terem kapcsolatot a külvilággal.

Régebben a sötétebb nyílászárók (barna, zöld) voltak elterjedve, majd egy időben fehér nyílászárók épültek be. Az újabb időkben sokan cseréltetik a nyílászárókat műanyagra, melyek általában fehérek, csak néhány fautánnal találkozunk. A régebbi épületeknél javasoljuk az eredetihez hasonló fa nyílászáró beépítését, mert így a ház hangulata, jellege megőrzésre kerül. Javasoljuk a ház tömegéhez és színvilágához megválasztani a nyílászáró színét, lehetőleg hagyományos színek (fehér, barna, olajzöld) alkalmazását. Az utca homlokzaton érdemes a sötétítés és napvédés módját is jól megválasztani, mert egy-egy spaletta, redőny, zsalugáter a ház díszé lehet.

A régi típusú ablakok jellemzően kétszárnyúak, felül bevilágító ablaküveggel. Sokszor az ablaktokot díszítették, faragták.

A nagyobb, polgári épületeknél az ablak is nagyobb, díszesebb. Sokszor az ablakokat kerettel, stukkóval, díztéglával, vagy természetes kő burkolattal vették körbe.

A főúton az 1920-30-as években épült villa jellegű polgárházak díszített nyílászárói egyediek. Jellemzőes a felső ablakszem sokfelé, néha köríves osztása és a színes üveg használata.

A régi ablakok fazonja visszaköszön az új nyílászárókon is új köntösben, más osztással. A fából készült nyílászárót az ablakkeretezés kiemeli, a színes pedig még jobban rásegít erre.

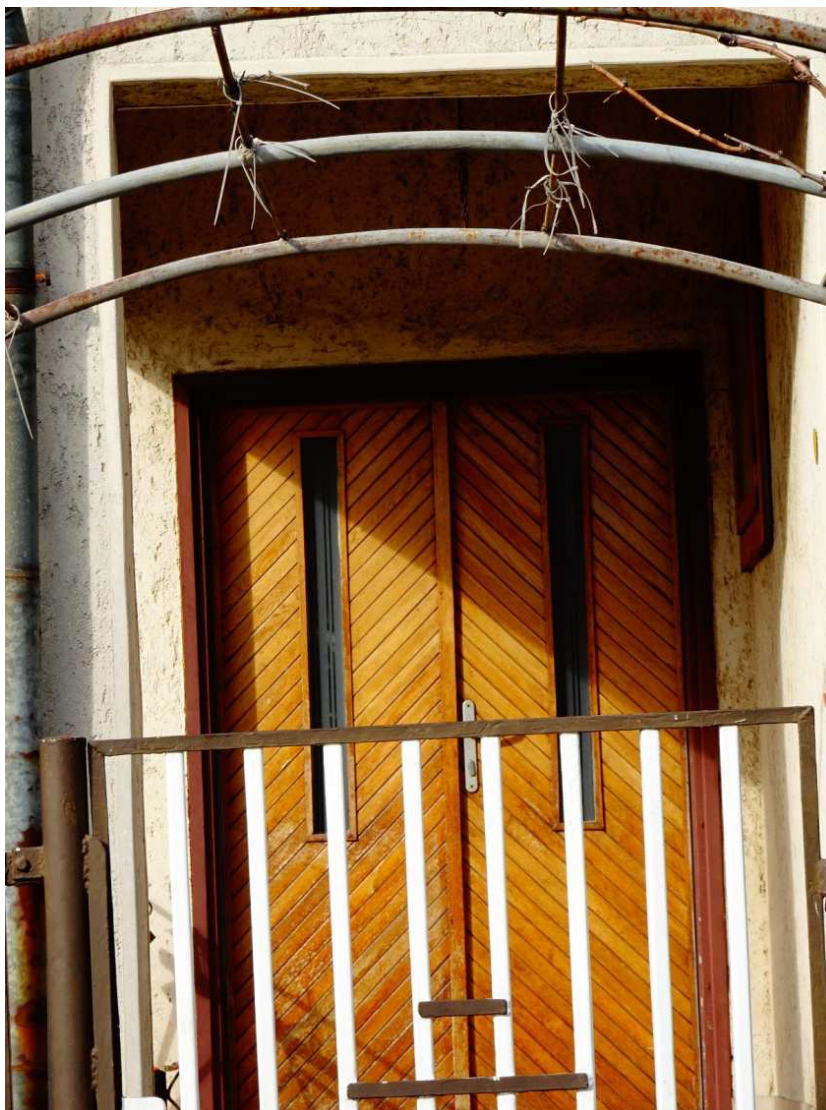
A modern épületek nyílászárói megnövekedtek, és leggyakrabban már műanyag nyílászárót építenek be.

Az ajtók a külvilág felé nyitják meg a házat, ugyanakkor a magánszférát le is zárják. Sokszor homlokzatokon ajtókkal nem találkozunk, csak a bejárat kapu enged be az udvarra és sok esetben hátulról a kert felé nyílik a bejárat. A kapu egyszerre elválaszt és beenged, szimbolikus jelentésű.

A kockaházaknál a leggyakoribb a kétszárnyú parkettamintás bevilágító ablakos ajtó volt. Több helyen ezek az ajtók kicserélésre kerültek és a fix szárny mellé egy szélesebb ajtólap épült be.

Sok esetben az új nyílászáró a ház ékessége is, hiszen a domború üvegezés, a különleges ajtólap díszé az épületnek.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Jellemzően a régi típusú házakat meszelték és a fertőtlenítés miatt is leggyakrabban fehér színűek, míg a lábazat eltérő sötét színű. A kockaházaknál a kőporozás terjedt el fehér vagy sárgás, drappos színvilággal. A modernebb épületek homlokzatfestékkel felületkezelték és jellemzően sárgás színekkel színezik.

Javasoljuk a visszafogott színvilág alkalmazását, kerüljük a túl erős, rikító színek használatát.

A tipikus kockaházaknál jellemzően kőporozást használtak, sok esetben felületi mintával gazdagítva. Jellemzően sárga, drappos színeket használtak, melyekhez barnás színű lábazat és nyílászáró illett. A színvilág nem olyan kontrasztos, mint a hagyományos fehér – sötétbarna színezés esetén.

A modernebb épületeknél is kedvelt színek a pasztell árnyalatok. A ház külső megjelenésének szép példája, ha a kerítés, a lábazat az ereszdeszkázatot, a szélvédő és a falfelület harmóniában van egymással, amely akkor érhető el, ha kevés színt alkalmaznak és nem rikító, hanem egymáshoz illő színeket választanak.

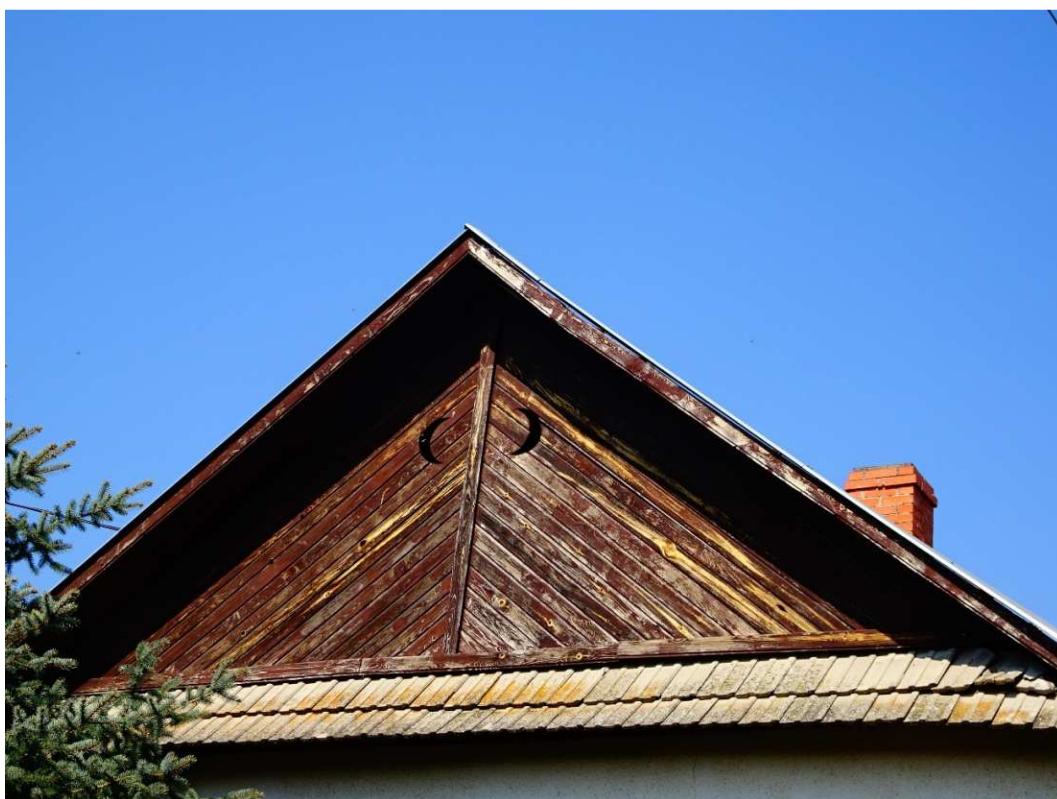

RÉSZLETEK

Az épületek díszei, értékei a részletek, melyek egy-egy homlokzati stukkót, ablakkeretezést, vagy éppen nyílászáró részletet, tornác oszlopot jelentenek. Ezek nélkül a részletek közül az épület egy lenne a sok közül, de ezek az apró díszítések teszik igazán egyedivé a házakat.

Egykor a díszített, faragott, fűrészelt deszkaoromzatok nagyon beszédesek voltak. Sokszor, mint Jászszentandráson is az apró részletek elárulták az ott lakók vallási hovatartozását, de megtudhattuk foglalkozásukat is. A csipkézett díszítések elárulják, hogy igazi mestermunka volt egy-egy szépen díszített oromzat elkészítése.

A padlásbevilágítók is sokfélék és jellemzően a nagyobb, polgári házak tetején építették be.

Az ökörszem ablakokat, padlásvilágítókat felújítás esetén sok esetben nem teszik vissza, nem javíttatják meg, pedig különleges karaktert, egyedi vonást ad az épületnek.

KERÍTÉSEK

A kerítések Jászszentandrásan többfélék, azonban utcán belül magasságuk közel azonos és áttört kivitelűek. Anyaghasználat szerint találkozunk fémkerítéssel, falazott vagy beton lábazatú fémkerítéssel, de megfigyelhetünk olyan kerítést, ahol a beton lábazatot és oszlopok között fa pallók töltik ki.

Egykor Jászszentandrásan a hagyományos kerítés palánkjellegű, zárt, vízszintes deszkakerítés volt, majd az idő folyamán fokozatosan átalakult és nyitottabbá vált.

Kerítésünk lehetőleg áttört, az épülethez illő színvilágú és a szomszédos kerítésekhez alkalmazkodó magasságú legyen.

Több helyen találkozunk a készen vásárolható faragott fa kerítéslécekkel, melyeket fém oszlopok közé, beton lábazatra erősítenek.

Többféle készen kapható kovácsoltvas utánzat fém kerítés elem terjedt el, melyeket jellemzően feketére festenek. Ügyeljünk a lakóház és a kerítés színezésének összeválogatására, hisz a kettő együtt adja az utcaképet.

KERTEK

A belterületen jellemző a kertművelés. A csak kertes családi házakból álló településen a ház elengedhetetlen tartozékai a kertek. Jászszentandrásen jellemzően előkertes családi házak épültek. A környezetük iránti igényesség az ott lakókat ösztönzi arra, hogy az előkertet, vagy a házuk előtti közterületet ápolják, műveljék.

A kertek egy része pihenőkert, füvesítéssel, néhány bokorral, cserjével.

A kertek másik nagy típusa a konyhakert, mely a család számára a mindennapok zöldségeit, gyümölcseit biztosítja. Jászszentandrás fekvéséből, talajtípusából, hagyományaiból eredően sokan a kertekben szőlőket, szőlőlugasokat alakítottak ki. A belterületen is jelentős nagyságú telkek is megtalálhatók, melyeket művelnek.

Kertünk művelésénél törekedjünk a harmóniára, legyen esztétikus, rendezett a kert kialakítása.

5.2 KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK

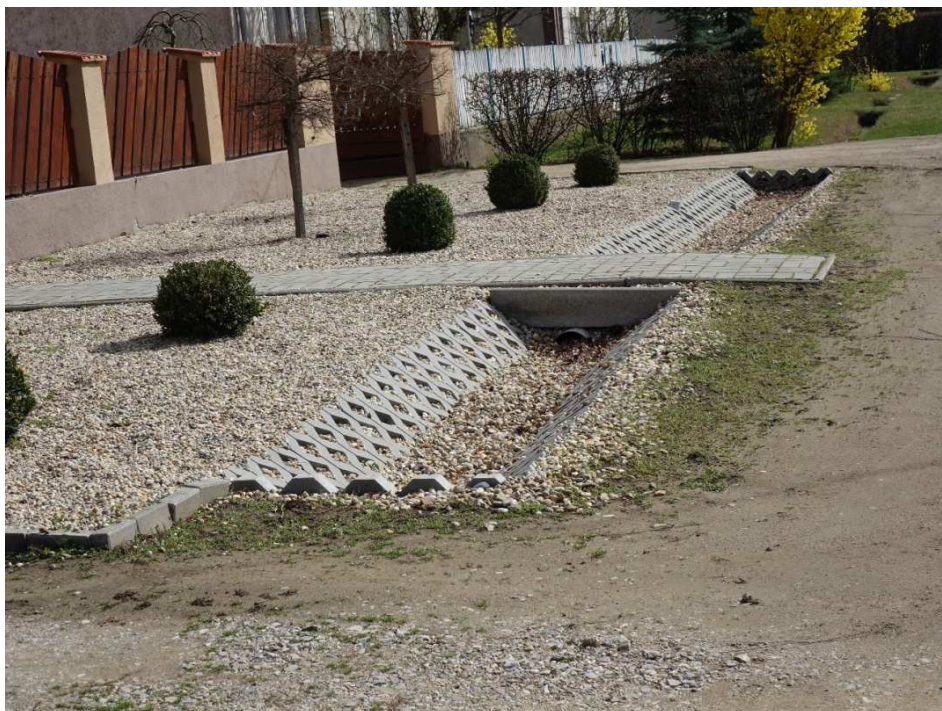
A közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, jellemző homlokzatmagassághoz, tetőformához. A rendezett utcakép a település dísze. Nagyon fontos a gondozott utcák, terek látványa, mert ettől élhető és szerethető egy település. Gondosan válogassuk ki és ápoljuk az utcákon, tereken lévő növényzetet, mert ez egyúttal az ott lakók környezetük iránti igényességét is jelenti.

Jó ötletekkel, egyedi díszítéssel különös hangulatot varázsolhatunk az utcának. Nemcsak a komfortérzetünk lesz ezáltal jobb, hanem így érezhetjük otthonosnak és igazán magunkénak a települést.

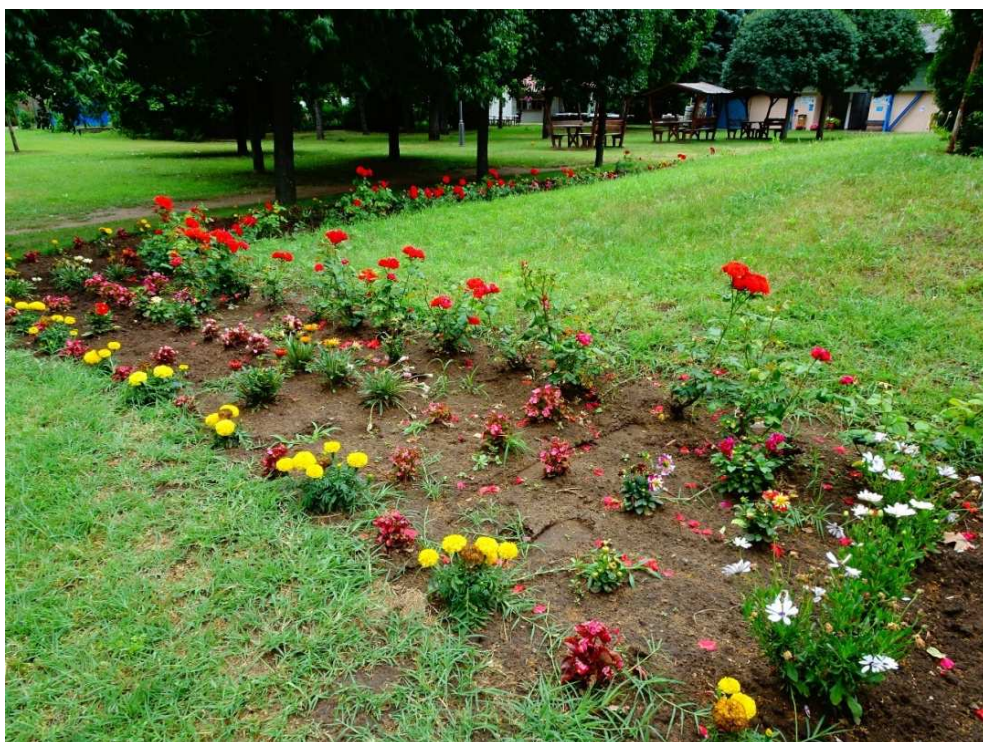
Sokszor a kerítés előtti közterületet ápolják, gondozzák, így az épületük környezetbe illesztése sokkal szebb, egy kulturált esztétikus települési környezet jön létre. A közterületi utcaszépítésnél ügyeljünk arra, hogy az utcában egységes zöldfelület jöjjön létre, lehetőleg a csapadékvíz elvezető árkokat tartsuk karban, hogy funkciójukat el tudják látni és olyan élőlő vagy egynyári növényeket válasszunk, amelyek a klímát jól bírják, dekoratívak és az utcadíszítés eredményeként mindig legyen virágzó növény a zöldterületen.

A településen nagyon fontos a közterületek ápolása, a különböző növények elhelyezése egy rendezett, szép településképet eredményez, és a jól megválasztott növények egységes zöldfelületet hoznak létre. Javasolt az egységes utcakép kialakításnál az út és az ingatlanok közti térelválasztás, az azonos fajtájú megválasztása, alkalmazása és a virágosítás, melyek az ideérkezőnek rendezett településképet mutatnak.

A település meghatározó idegenforgalmi nevezetessége a termálstrand, melynek területén is szépen gondozott zöldfelületek alakultak ki. A szerzonális virágok beültetése üde színfoltot jelent.

6. JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK

ÉPÜLETEK

A jó példák között néhány olyan jászszentandrási példát emelünk ki, mely épületek környezetbe illők, visszafogott színvilágukkal nem tűnnek ki, azonban harmonikus megjelenésük, rendezett környezetük, több esetben a településre jellemző anyaghasználatuk és formai megjelenésük példaértékű.

Sok esetben nemcsak az új épületek lehetnek szépek, hanem a több évtizeddel ezelőtt épült akár típusépület is lehet jó példa, ha karban van tartva, rendezett és a környezetével együtt egy kellemes települési környezetet mutat.

7. JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Jászszentandrás *a sajátos építményfajtákhoz soroljuk a reklámhordozókat, a közterületi hirdetőfelületeket, és egyéb minden mástól különböző építményeket.*

A településen kevés a reklám és hirdetőtábla és nem is kívánatos hivalkodó hirdetőeszközök elhelyezése. A reklámtábla legyen környezetbeillő, lehetőleg természetes anyaghasználatú és szépségével tűnjön ki, ne pedig hivalkodjon.

A külterületi IPA PARK környezetbeillő kapuja egyszerre figyelemfelhívó és környezetbarát.

A reklámfeliratok ne legyenek rikító színűek és villódzó neon táblák, hanem lehetőség a homlokzathoz illő cégeket válasszunk. Egy-egy stílszerű, jól megválasztott felirat legalább olyan figyelemfelkeltő, mintha tájidegen hivalkodó táblát választanánk, ugyanakkor esztétikusabb és tájba, környezetbe illeszthető.

A műszaki berendezések telepítése során legyünk körültekintőek, a klíma kültéri egységét lehetőség a hátsó homlokzaton helyezzük el és a parabola antenna se képezzen utcai képi elemet.

Külterületen a táji, természeti környezet megőrzése miatt ne helyezzünk el reklámtáblákat.

Megrendelő:

Jászszentandrás Község Önkormányzat Képviselő – testülete

Készítette:

Kiszelovics Attila Egyéni Vállalkozó

Kiszelovics Ildikó településmérnök, városépítési, városgazdasági szakmérnök

Főépítész:

Kiszelovics Ildikó

Felhasznált irodalom:

- Jászszentandrás Község honlapja
- Hatályos településrendezési terv munkarészei (tervező: Régió Kft, Klein György)
 - Magyarországhely minta településképi arculati kézikönyv
 - Ábragyűjtemény Lechner Tudásközpont TAK egyeztető felület

A fényképfelvételek:

2017. március - június hónapban készültek

Készült:

2017. július hó